Výnos ministerstva sociální péče z 21. března 1919, čís. j. 4751/III.-19 ke všem úřadům politické správy, jak jest vykládati předpisy o 8hodinné době pracovní.

Zákonem ze dne 19. prosince 1918, č. 91 sb. zák. a nař. vydány byly předpisy o zavedení 8hodinné doby pracovní, a nabyly platnosti dnem 13. ledna 1919. Používaje zmocnění mi daného, vydal jsem ve srozumění se zúčastněnými ministry k tomu zákonu prováděcí nařízení, prohlášené ve sbírce zák. a nař. dne 11. ledna 1919 č. 11. Od té doby došly ministerstva sociální péče četné dotazy, jak se jednotlivá ustanovení zákona mají v praksi vykládati. Na tyto dotazy dáno bylo žádané poučení. Všeobecný zájem o zákon o osmihodinné době pracovní činí však žádoucím, aby zásady, jimiž se ministerstvo řídilo při zodpovídání jednotlivých dotazů, byly uvedeny ve všeobecnou známost a tak zajištěn byl jednotný výklad a stejnoměrné používání zákona.

Politická správa se poukazuje, aby při provádění zákona vycházela z těchto hledisk.

K § 1.

Zákon upravuje pracovní dobu všech zaměstnanců, tedy nejen vlastních dělníků, nýbrž i úředníků, pracovníků rukou i hlavou bez ohledu stupně jejich hodnosti.

Jeho působnost vztahuje se na všechna odvětví práce námezdní, na hornictví, zemědělství a na služební poměry osob zaměstnaných v domácnostech.

V oboru živnostenském spadají pod zákon zaměstnanci, jak při výrobě, tak při obchodu. Dále sem patří zřízenci v kancelářích advokátů, notářů, obchodních dohodců, civilních inženýrů, podniků zprostředkovatelských, v pracovnách lékařů, léčebných ústavů a ústavů pro zužitkování léčebných pramenů, podniků peněžních a pojišťovacích, veřejných podniků zábavních, vydavatelstev periodických tiskopisů, zaměstnanci družstev hospodářských, výrobních a výdělkových (konsumech), obchodní cestující, hasiči z povolání, školníci atd.

Objem působnosti zákona v hornictví jest podrobně vymezen. V zemědělství a lesnictví spadají pod zákon osoby pravidelně zaměstnané, žijící mimo domácnost hospodářovu. Zákon upravuje také pracovní dobu osob zaměstnaných v domácnosti, pokud nejsou zjednány jen na výpomoc kratší 6 dnů.

Osoba podnikatele není rozhodnou, spadají tedy pod zákon také podniky, závody a ústavy provozované státem, veřejnými nebo soukromými svazky, fondy, spolky a společnostmi, ať jsou rázu výdělečného, všeužitečného nebo dobročinného, tedy podniky poštovní, telegrafní a železniční, podniky státního monopolu, nalezince, blázince, nemocnice, porodnice, ústavy školní.

Od ústavů státních třeba rozlišovati úřady vykonávající veřejnoprávní funkce státní, jež tímto zákonem nejsou dotčeny. Pokud jsou jiné orgány pověřeny konáním funkcí veřejných, jako: země, okresy, obce, obchodní komory, dělnické úrazové pojišťovny, nemocenské pokladny atd., třeba jim přiznati totéž postavení, jako úřadům státním.

Pod zákon nespadá práce domácká, pokud se nejeví jako pokračování práce dílenské.

Délka doby pracovní stanovena jest bez přestávek pracovních pouze zásadně na 8 hodin denně; pevnou výměru vyznačuje předpis, že během jednoho týdne nesmí pracovní doba překročiti 48 hodin. V těchto mezích lze práce na jednotlivé dny v týdnu po ujednání s dělnictvem libovolně rozděliti, takže za účelem zkrácení práce v jednotlivé dny týdne, na př. v sobotu, může se pracovati během týdne i více než 8 hodin denně. Za zákonnou osmihodinnou dobu pracovní stanovena skutečná osmi-

hodinná doba pracovní, nelze tedy do této doby pracovní započítávati zákonné přestávky stanovené v § 3. Tím není vyloučeno, že strany mohou ujednati započítání přestávek do doby pracovní aneb její zkrácení vůbec pod 8 hodin denně.

V oněch odvětvích zaměstnání, jež vykazují pravidelně následkem svého přirozeného pracovního postupu příliš dlouhé pracovní období, takže 48hodinná doba pracovní nedá se na jeden týden dobře rozděliti, jest povoleno vzíti za základ rozdělení práce období 4nedělní s tou podmínkou, že pracovní doba v tomto období nesmí přesahovati 192 hodiny. Podniky sem spadající vypočteny jsou v čl. I. ministerského nařízení ze dne 11. ledna 1919 čís. 11. sb. zák. a nař. Úprava pracovní doby osob zaměstnaných při rozvážení piva a sodové vody zařídíti lze podle ustanovení čl. I. č. 8 a 9 uvedeného nařízení v rámci období čtyř neděl.

Vyskytne-li se v jiných odvětvích občas přechodně větší potřeba práce, na př. při živnosti hostinské, výčepní, výrobě obchodních předmětů trhu vánočního, při práci bilanční a inventurní atd., lze jí vyhověti udělením povolení práce přes čas.

K § 2.

Zaměstnavatelům jest zakázáno vydávati zaměstnancům jejich závodu práci domů za tím účelem, aby se prodlužovala zákonitá doba pracovní. To jest přípustno, jen když si zaměstnavatel vymohl dříve povolení k práci přes čas.

K § 3.

Stanovení délky pracovních přestávek jest ponecháno volné úmluvě stran. Závazným jest pouze předpis, že nejdéle po 5ti hodinách nepřetržité práce musí se poskytnouti přestávka aspoň ¼ hodiny. Mladiství zaměstnanci do stáří 18ti let nesmí však pracovati nepřetržitě déle než 4 hodiny. Přestávky pracovní mohou odpadnouti u zaměstnanců starších 18ti let, když za pravidelného chodu výroby jest zajištěn přiměřený čas k oddechu (na př. topiči, obsluhovači parních kotlů a jiných motorů, válcíři ve válcovnách, dělníci v barvírnách, bělidlech, papírnách, mlýnech a pod.).

Zvláštní úpravy budou vyžadovati přestávky v oněch podnicích, v nichž se při práci používá látek zdraví škodlivých, následkem čehož požívání pokrmů v dílnách jest zakázáno, jelikož ohled zdravotní toho vyžaduje, aby se dělník před jídlem řádně očistil. V tomto směru musí býti vyhraženo živnostenským úřadům, aby, vyslechnuvše zdravotní orgány a živnostenské inspektory, vydaly od případu k případu zvláštní předpisy.

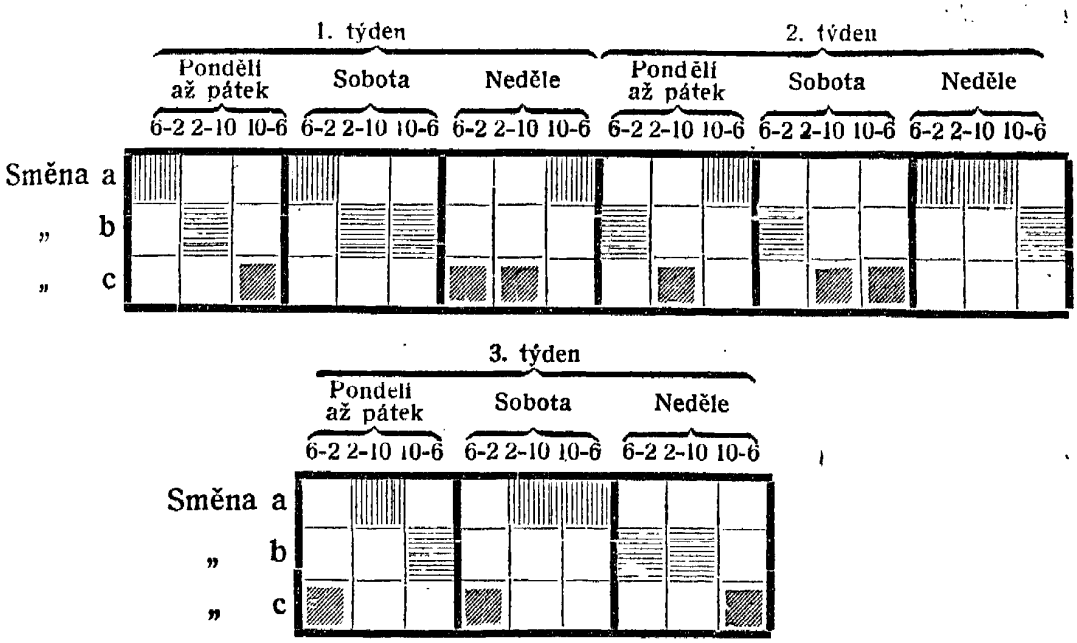
K § 4.

V zákoně o 8hodinné době pracovní předepsaná týdenní nerušená přestávka 32 hodin kryje se zpravidla s nedělním klidem. Posavadní předpisy o nedělním klidu zůstávají v platnosti s tím rozdílem, že ustanovení o náhradním nedělním klidu jsou nyní bezpředmětná.

Také platnost zákona ze dne 14. ledna 1910 č. 19 ř. z. o zavírání místností v živnostech obchodních není ve své účinnosti dotčena. Pokud by byly posunuty konkurenční poměry mezi většími obchody, jež při zkrácené době pracovní nuceny jsou své místnosti uzavříti, a oněmi menšími obchody, v nichž by majitel pouze s manželkou bez pomocníků pracující déle živnost svou provozoval, jest věcí živnostenských společenstev, aby ve smyslu § 119 c lit. 1 živ. řádu stanovena byla pro dotyčná obchodní odvětví jednotná doba zavírací. Případnou nutnou dohodu mezi společenstvy v tomto směru sprostředkují živnostenské úřady. Při úpravě doby zavírací nutno však vzíti zřetel na to, aby úprava její neznemožnila dělnicvu možnost nákupu životních potřeb, aby nepadala tedy zavírací doba v jedno s ukončením pracovní doby dělnictva.

Přestávka 32 hodin má zpravidla připadnouti na neděli, výjimečně lze ji však přeložiti na den všední, na příklad ve střídách, dále při nutných pracech zemědělských (obdělávání a osevu půdy aneb za doby sklizně), při pracech v tiskárnách ve veřejném zájmu konaných, ve službě železniční atd.

V podnicích nepřetržitě provozovaných pracuje se ve třech směnách, za účelem jejich týdenního střídání jest tedy žádoucím, sestaviti směnu náhradní. Není-li možno při týdenním střídání směn poskytnouti každé směně každý týden 32ti hodinný klid vsunutím směny náhradní, je přípustno, týdenní dobu pracovní prodloužiti jen pod tou podmínkou, že 32tihodinný klid připadne zaměstnanci vždy aspoň třetí týden na neděli, a že hodiny, o něž při střídání zaměstnance práce v týdnu přesahovati bude 48 hodin, budou jim při výplatě mzdy počítány jako práce přes čas. Aby 32hodinný klid každé ze tří směn připadnul aspoň třetí týden na neděli, lze zařídíti střídání směn tím způsobem, že ze soboty na neděli poskytne se jedné směně 32hodinný odpočinek a ostatní dvě směny pracují v této době každá nepřetržitě 16 hodin. Odpočinek těchto dvou směn zkracuje se tím v dotyčném týdnu na 24 hodin a práce všech směn prodlužuje se z 48 na 56 hodin. Úpravu tohoto vystřídání směn po dobu tří týdnů vysvětluje připojený obrazec.

Výpočet nepřetržitě konaných podniků, v nichž takové upravení doby pracovní může nastati, obsažen jest v čl. II. uvedeného prováděcího min. nařízení.

K § 5.

V podnicích továrních obmezena jest práce žen tak dalece, že pro ženy nerušená přestávka 32 hodin počíná se již v sobotu nejpozději o 2. hodině odpol. V maloživnostech, na př. v hostincích, v kadeřnictví atd., v živnostech obchodních, jakož i ve všech zaměstnáních, nepodléhajících živnostenskému řádu, není tímto předpisem sobotní práce žen dotčena.

Výjimky z § 5., odst. 1. zákona stanoví článek III. min. nařízení ze dne 11. ledna 1919. čís. 11 sb. zák. a nař.

K § 6.

Prodloužiti práci přes zákonitou dobu pracovní jest dovoleno jen se svolením úřadů, když přerušen byl pravidelný provoz živelními událostmi

Ministerstvo sociální péče ... státní kniha

nebo nehodami, neb nastala-li ve veřejném zájmu nebo z jiných naléhavých důvodů zvýšená potřeba práce a nelze-li učiniti jiných opatření. Před udělením takového povolení dlužno tedy uvažovati, zda zvýšené potřebě práce nedá se vyhověti rozmnožením počtu dělnictva tím způsobem, že se pracuje ve dvou směnách. Jmenovitě třeba vzíti zřetel na poměry v živnostech saisonních, stavebních, cihlářství, zvláště ale v zemědělství a hornictví.

Úřady povolané k udělování povolení práce přes čas jsou v zákoně vyjmenovány. Tato funkce přenešena byla také na obecní představenstva, jež následkem toho o nové jejich působnosti přiměřeně třeba poučiti.

Přesahuje-li práce přes čas dobu 4 týdnů, přechází právo povolovací na úřady vyšší, které v čas potřeby bez ohledu na podřízené instance mohou o věci rozhodovati. Ukáže-li se potřeba práce přes čas k rychlému provedení státních tiskových objednávek, platí příkaz ku provedení pro ty úkony, které jsou k vyřízení příkazu nezbytně potřebné. Pro tyto práce není třeba podle § 6. odst. 4. zákona úředního povolení, jest však nutno oznámiti je příslušnému úřadu.

Byla-li práce v podniku upravena podle § 1. odst. 5. (192 hodin v období čtyřnedělním), pokládati sluší za práci přes čas jen hodiny práce, které v tomto čtyřnedělním období přesahují počet 192 hodin.

K § 7.

Do skupiny práce, pro které není potřebí úředního povolení, počítá zákon tak zv. práce pomocné, které nutně předcházejí výrobě (práci) nebo po ní následují, jako na př. vytápění kotlů, čištění závodních místností, krmení dobytka a pod. Jim na roveň se klade nutné předávání služby u těch skupin pracovních, u nichž jest to nutno v zájmu souvislosti práce, na př. nastoupení služby u železnic, předávání pokladen na poštách, předávání služby číšníků v hostincích a p. V pekárnách černého pečiva lze považovati dělání kvasu za práci přípravnou, která zvláštního povolení nevyžaduje.

V podnicích veřejné potřebě určených může se prodloužiti pro některé skupiny zaměstnanců pravidelná doba pracovní, když zaměstnance jest sice třeba déle na místě služebním (v pohotovosti), ale jeho skutečná práce nevyžaduje více než 6 hodin denně. Takové poměry se vyskytují zejména v železniční a poštovní službě a při inspekčních službách v podnicích určených k potřebě obecenstva.

K § 8.

Pracovati v noci jest dovoleno pouze podnikům nepřetržitě provozovaným. Které podniky do této skupiny spadají, třeba rozhodovati v každém jednotlivém případě. Zásadně sem patří ony nepřetržitě provozované podniky, kterým ministerské nařízení ze dne 12. září 1912, čís. 186 ř. z., povolilo práci nedělní.

Kromě toho může ministr sociální péče povoliti noční práci v jiných podnicích, když toho vyžaduje veřejný zájem nebo pravidelná potřeba obecenstva. Seznam těchto podniků obsažen jest v čl. IV. min. nařízení ze dne 11. ledna 1919, čís. 11, sb. zák. a nař.

Pokud jde o živnost pekařskou jest nutno trvati zásadně na zachování nočního klidu a jen výjimečně povoliti noční práci na dobu časově omezenou. Ustanovení čl. IV., č. 8. a 9. ministerského nařízení vztahovati jest také na tisk a expedici samostatných pondělních listů.

Přechodné práce v noci, vyvolané nutnou správou závodového zařízení při nastalých poruchách, nevyžadují zvláštního povolení, když by jinak pravidelný chod na delší dobu byl ohrožen.

K § 9.

Ženy vůbec a mladiství zaměstnanci do 16ti let nesmí býti k noční práci přibíráni. Výminečně byla zdejším nařízením ze dne 11. ledna 1919,

čís. 11 čl. V. sb. z. a nař. povolena noční práce žen starších 18ti let pro výrobu konserv, ovocných šťav, sušené zeleniny a ovoce.

Dále byla tamtéž povolena noční práce žen starších 18ti let v podnicích a ústavech, ve kterých toho vyžaduje nepřetržitá služba, nebo zvláštní zřetel k zájmům veřejným. Noční práce žen zaměstnaných v továrních kuchyních a kantinách spadá pod ustanovení čl. V., č. 3 uvedeného ministerského nařízení.

K § 11.

Mladistvých zaměstnanců mužského pohlaví do 16ti let i ženského do 18 let stáří smí se užívati jen k pracem lehkým. V hornictví k pracem podzemním smí se používati jen dělníků mužského pohlaví.

K § 12.

Ustanovení § 12 nečiní rozdílu mezi osobami zaměstnanými při zemědělství, živnostech a průmyslu, soukromých domácnostech, ústavech soukromých i veřejných. Tak pod ustanovení odst. 1. patří zejména tyto skupiny zaměstnanců: čeleď, zemědělští deputátníci, samostatní krmiči dobytka, topiči v domácnostech a ústavech, obsluhovatelé vytahovadel a osvětlovacích zařízení, kočí a řidiči vozů a silostrojů sloužících osobní potřebě zaměstnavatele a jeho zřízenců, pomocné síly ve stájích, služky a sluhové, posluhovačky, pokojské v hotelích, kuchařky, chůvy, vychovatelky, domácí učitelé, společnice, dohlížitelé, školníci atd.

Pod ustanovení odst. 2. sluší zejména počítati: zřízence soukromých společností hlídacích, ponocné, samostatné hlídače ve stájích, vrátné, domovníky, hasiče z povolání atd.

Všem těmto osobám náleží ve 24 hodinách odpočinek 12 hodin, z nichž aspoň 8 hodin musí připadnouti na nepřetržitý klid v noci (pokud ovšem nekonají své povolání výhradně v noci) a aspoň ½ hodiny na odpočinek v době polední.

K § 14.

Zákon nepřipouští snížení mzdy z důvodů zkrácení pracovní doby bez ohledu na to, zda byla placena dosud mzda denní či hodinová. V případě sporu rozhodují příslušné soudy.

Všeobecně třeba ještě uvésti, že pokud ministr sociální péče byl zmocněn, dovoliti jednotlivým skupinám podniků zvláštní výjimky, obsahuje toto zmocnění i právo povoliti tyto výjimky také pro jednotlivé podniky nebo jich části.

Všechny úřady, zvláště orgány dohlédací, se poukazují, aby na zachovávání zákona o 8 hod. doby pracovní dohlížely a jeho provádění, obzvláště v odvětvích, kde dosud zvláštní zákonné úpravy nebylo, poučováním usnadňovaly.

Politickým úřadům I. stolice a živnostenským inspektorátům se ukládá, aby koncem měsíce června 1919 podaly ministerstvu sociální péče zprávu o zkušenostech nabytých s tímto zákonem.

Ministr sociální péče:
Dr. Winter v. r.

Sociální pojištění.

Zákon ze dne 15. května 1919, čís. 268. jímž se mění předpisy zákona o nemocenském pojištění dělníků.

(Vyhlášen v částce LVII. sb. z. a n. dne 30. května 1919.)

Na základě usnesení Národního shromáždění vydávají se tyto předpisy: